

Nog eens: kwijting versus kwijtschelding

Bb 2020/34

Een recent arrest van de Hoge Raad geeft aanleiding nog eens stil te staan bij het onderscheid tussen kwijting en kwijtschelding. Eerder verscheen in Bb een bijdrage over de vraag wat geldt indien blijkt dat de schuldeiser zich bij het verlenen van de kwijting had vergist en dat de schuld ten aanzien waarvan hij kwijting verleende nog niet helemaal gedelgd was.² In het in deze bijdrage besproken arrest gaat het tevens over de vraag naar de reikwijdte van een verleende kwijting: in hoeverre dient onder het in het kwijtingsbeding genoemde 'al zijn verplichtingen ingevolge het Huurcontract' ook te worden begrepen een eventueel vorderingsrecht uit hoofde van onverschuldigde betaling en, wanneer dat zo is, is die dan kwijtingsscholden?

1. Inleiding

In overeenkomsten worden nogal eens kwijtingsbepalingen opgenomen. In een dergelijke bepaling wordt aan de schuldenaar kwijting verleend. Niet altijd zullen de contacterende partijen zich ervan bewust zijn dat zij met een dergelijke bepaling een potentiële discussie creëren over de vraag of met kwijting wordt bedoeld 'kwijting verlenen' of 'kwijtschelding'. Over dit onderscheid verscheen in Bb van november 2018 een bijdrage naar aanleiding van het arrest van de Hoge Raad van 22 juni 2018 (ECLI:NL:HR:2018:975 (*Citadel/Bela*)).³ Een recent arrest van de Hoge Raad geeft aanleiding om nog eens stil te staan bij dit onderscheid tussen het verlenen van kwijting en kwijtschelding (HR 14 februari 2020, ECLI:NL:HR:2020:260). Alvorens in te gaan op dit arrest, wordt eerst kort nog stilgestaan bij dit onderscheid.

2. Kwijting versus kwijtschelding

De Hoge Raad overwoog in het arrest *Citadel/Bela*:

'Een kwijting houdt immers in beginsel niet meer in dat de verklaring ten bewijze dat de desbetreffende betaling heeft plaatsgevonden, waartegen tegenbewijs openstaat (art. 6:48-49 BW in verbinding met art. 157 Rv). In een dergelijke verklaring ligt niet zonder meer tevens een kwijtschelding als bedoeld in art. 6:160 lid 2 BW besloten. Daartoe is vereist dat partijen zijn overeengekomen dat het verschuldigde bedrag niet geheel zal worden voldaan, of dat zij, bij wege van een vaststellingsovereenkomst, aan enige onzekerheid over de verschuldigdheid ervan een einde hebben willen maken (vgl. HR 20 december 2013, ECLI:NL:HR:2013:2098).'⁴

Of een door een schuldeiser afgegeven kwijtingsverklaring (tevens) heeft te gelden als een kwijtschelding is een vraag van uitleg.⁵ Daarbij dient in ogenschouw te worden genomen dat kwijtschelding een vorm van afstand van recht is. Afstand van recht is een (tweezijdige) rechtshandeling en vereist in beginsel een op het rechtsgevolg gerichte wilsverklaring van de schuldeiser (art. 3:33 BW).⁶ Het rechtsgevolg waarop de wil van de schuldeiser moet zijn gericht is het tenietgaan van zijn vordering op zijn schuldenaar of, anders gezegd, het tenietgaan van een verbintenis of een recht. Daarbij is uitgangspunt dat is vereist dat een schuldeiser het recht waarvan hij afstand doet kent.⁷ In dat verband is relevant te attenderen op de overweging van de Hoge Raad in zijn arrest *Avago/Axel*:

'Ingevolge art. 3:35 BW kan weliswaar het ontbreken van de op afstand gerichte wil niet aan de wederpartij van de rechthebbende worden tegengeworpen, indien deze een verklaring of gedraging van de rechthebbende, overeenkomstig de zin die hij daaraan onder de gegeven omstandigheden redelijkerwijze mocht toekennen, als een tot afstand van recht strekkende verklaring heeft opgevat, maar daartoe is vereist dat deze wederpartij heeft begrepen en onder de gegeven omstandigheden redelijkerwijze heeft mogen begrijpen, dat de rechthebbende zich bewust was van [zijn recht] (...).'⁸

Volgens de wetgever mag men, vooral als het een kwijtschelding betreft, niet lichtvaardig uit gedragingen van de schuldeiser afleiden dat hij van de verbintenis afstand heeft willen doen.⁹

Kortom, het verlenen van kwijting betekent alleen maar dat betaling heeft plaatsgevonden. Uitleg van de kwijting kan leiden tot de conclusie dat die (tevens) een kwijtschelding inhield. Een kwijtingsverklaring kan tevens als een kwijtschelding gelden als partijen i) daarin overeenkomen dat het verschuldigde bedrag niet geheel wordt voldaan of ii) over de onzekerheid over de verschuldigdheid van het (resterende) bedrag een einde hebben gemaakt in de vorm van een vaststellingsovereenkomst. Of een kwijting (tevens) een kwijtschelding inhoudt, is in beginsel alleen zo als de schuldeiser het recht waarvan hij afstand doet kent. Wanneer de schuldeiser een beroep doet op het ontbreken van zijn op afstand doen gerichte wil, kan de schuldenaar een beroep doen op de wilsvertrouwensleer (art. 3:33 jo. 3:35 BW). Daartoe is wel vereist dat de schuldenaar heeft begrepen en mocht begrijpen dat de schuldeiser zich bewust was van zijn recht. De schuldenaar mag niet lichtvaardig uit

1 Gert Jan Boeve is advocaat bij Van Benthem & Keulen B.V. te Utrecht en als buitenpromovendus verbonden aan de Universiteit Leiden.

2 M.R. Ruygvoorn, 'De ene kwijting is de andere niet', in: *Bb* 2018/73, p. 268-270.

3 Ruygvoorn, t.a.p.

4 HR van 22 juni 2018, ECLI:NL:HR:2018:975 (*Citadel/Bela*), r.o. 3.4.4.

5 Concl. A-G E.M. Wesseling-van Gent, ECLI:NL:PHR:2019:928, bij HR 14 februari 2020, ECLI:NL:HR:2020:260, randnr. 2.17.

6 Concl. A-G Wesseling-van Gent, t.a.p., randnr. 2.19.

7 Concl. A-G Wesseling-van Gent, t.a.p., randnr. 2.20 met verwijzingen naar rechtsliteratuur waarin wordt verwezen naar rechtspraak.

8 HR 18 oktober 2002, ECLI:NL:HR:2002:AE7008, r.o. 5.1.

9 Concl. A-G Wesseling-van Gent, t.a.p., randnr. 2.20 met verwijzing naar *Parl. Gesch. BW Boek 6*, p. 588.

de gedragingen van de schuldeiser afleiden dat die afstand heeft willen doen van zijn (vorderings)recht.

3. Hoge Raad 14 februari 2020, ECLI:NL:HR:2020:260

Zeer sterk vereenvoudigd, ging het in het te bespreken arrest over het volgende. Tussen partijen bestonden een huur- en een leningsovereenkomst. De schuldenaar (huurder en lener) betaalde zowel de huur- als de leningsovereenkomst in termijnen, waarbij deze termijnen in één maandelijks bedrag werden overgeschreven naar het bankrekeningnummer van de schuldeiser (verhuurder en uitlener). Op een zeker moment heeft een derde de huurovereenkomst overgenomen van de verhuurder. In de tussentijd, tussen de huurders, oud-verhuurder en nieuwe verhuurder gesloten schriftelijke overeenkomst tot indeplaatsstelling stond een kwijtingsbeding dat luidde:

‘Met de ondertekening van deze overeenkomst tot indeplaatsstelling zal Verhuurder ([oud-verhuurder]) jegens Huurder uit al zijn verplichtingen ingevolge het Huurcontract zijn ontslagen en ter zake jegens Huurder volledig zijn gekweten.’¹⁰

De huurders zijn in staat van faillissement verklaard. De curator in dat faillissement heeft alle eventuele vorderingen van de huurders op de oud-verhuurder overgedragen aan eiseres in cassatie. Eiseres vorderde betaling van de oud-verhuurder, omdat de huurders onverschuldigd aan de oud-verhuurder zouden hebben betaald, omdat in het overgemaakte maandbedrag per vergissing nog een bedrag voor aflossing van de lening was opgenomen, terwijl die lening al was afgelost. De oud-verhuurder beriep zich onder andere op het kwijtingsbeding en stelde dat de vordering daarop afstuitte. Ten aanzien van dit beroep op het kwijtingsbeding oordeelde het hof:

‘Nu [huurders] aan [oud-verhuurder] met betrekking tot de periode tot 1 juli 2011 onvoorwaardelijk kwijting van diens verplichtingen uit hoofde van de huurovereenkomst heeft verleend, is [oud-verhuurder] tevens gekweten van een eventuele verplichting om vóór die datum teveel ontvangen huurpenningen terug te betalen.’¹¹

Het cassatiemiddel klaagde dat het oordeel van het hof dat partijen met het kwijtingsbeding ook het oog hebben gehad op een op de wet gegronde vordering uit onverschuldigde betaling, gelet op de tekst van het kwijtingsbeding, zonder nadere motivering onbegrijpelijk is. Deze klacht slaagde. De Hoge Raad overwoog:

‘Het vorderingsrecht dat [eiseres] in dit geding geldend maakt, is niet gegrond op de huurovereenkomst die tussen [huurders] en [oud-verhuurder] heeft bestaan.

Het oordeel van het hof dat een volledige kwijting van [oud-verhuurder] ter zake van "al zijn verplichtingen ingevolge het huurcontract" ook ziet op dit vorderingsrecht van [eiseres], is zonder nadere motivering onbegrijpelijk.’¹²

4. Analyse

Het verwijzingshof 's-Hertogenbosch zal moeten beoordelen wat de reikwijdte is van het kwijtingsbeding. Dat is een vraag van contractsuitleg. Daarbij komt het in beginsel niet alleen aan op de taalkundige uitleg van, maar is ook van belang de zin die de partijen in de gegeven omstandigheden over en weer redelijkerwijs aan elkaars verklaringen en gedragingen mochten toekennen en op hetgeen zij te dien aanzien redelijkerwijs van elkaar mochten verwachten. Het verwijzingshof zal moeten vaststellen of de vordering uit hoofde van onverschuldigde betaling kwalificeert als een verplichting uit hoofde van het huurcontract. Zo niet, dan hebben de huurders daarvan geen kwijting verleend, althans niet in het in deze bijdrage centraal staande kwijtingsbeding. Zo wel, dan dient het verwijzingshof vast te stellen of de huurders (van wie eiseres de gestelde vorderingen had overgenomen) zich ten tijde van het overeenkomen van het kwijtingsbeding bewust waren van een eventuele vordering uit hoofde van onverschuldigde betaling op de oud-verhuurder. Zo niet, dan zou de conclusie alsnog kunnen zijn dat de huurders daarvan geen kwijting hebben verleend.

Opnieuw wordt met het in deze bijdrage besproken arrest duidelijk dat partijen die een kwijting verlenen of een kwijtschelding wensen overeen te komen, er verstandig aan doen zo specifiek mogelijk aan te geven wat zij met de kwijting bedoelen. Schroom niet, waar opportuun, te expliciteren dat geen afstand wordt gedaan van (resterende) (vorderings) rechten. Beperk in dat geval een eventuele "finale kwijting" (zoals in de praktijk een kwijtschelding nog weleens wordt aangeduid) tot een zo beperkt mogelijk omschreven (vorderings)recht of een zo beperkt mogelijk gedefinieerd geschil, zodat daaruit blijkt dat de kwijting of kwijtschelding andere eventuele bestaande (vorderings)rechten niet aantast. Spiegelbeeldig geldt natuurlijk dat wanneer partijen de (contractuele) banden tussen hen willen verbreken, zij er verstandig aan doen een finale kwijting op te nemen die betrekking heeft op "alle vorderingen over en weer uit welke hoofde dan ook". Hierbij zij opgemerkt dat het antwoord op de vraag of daarmee alle (contractuele) banden zijn verbroken (mede) zal afhangen van de vraag of partijen op het moment van het overeenkomen van deze kwijting hun rechten jegens elkaar kennen en zich bewust zijn van hun (vorderings)rechten. In beginsel kan een verleende kwijtschelding immers alleen betrekking hebben op een (vorderings)recht dat de schuldeiser kende.

¹⁰ HR 14 februari 2020, ECLI:NL:HR:2020:260, r.o. 2.1 sub (vii).

¹¹ HR 14 februari 2020, ECLI:NL:HR:2020:260, r.o. 2.4 onder 5.10.

¹² HR 14 februari 2020, ECLI:NL:HR:2020:260, r.o. 3.2.